

УДК: 371.013

Н.В. ФЕДОРОВА

ДІАЛОГІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ «ПЕДАГОГ – СТУДЕНТ»

***Резюме.** У статті аналізується специфіка організації гуманістично орієнтованої педагогічної взаємодії, ефективність діалогу як базової умови організації взаємодії в системі «педагог – студент», що забезпечує професійне становлення майбутнього вчителя.*

***Ключові слова:** гуманістично орієнтована педагогічна взаємодія, педагогічні умови, діалог, взаємовплив.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах динамічності соціально-економічних перетворень в нашій країні все більшої значущості набуває усвідомлення людиною свого професійного вибору, визначення професійного «Я». У зв'язку з цим проблеми професіоналізації людини, дослідження окремих її етапів з позицій можливостей для особистісного та професійного самовизначення викликають зацікавленість вчених. Набувають актуальності проблеми організації процесу оволодіння студентом професією на основі безпосереднього досвіду взаємодії з викладачами, представниками педагогічної професії, яка забезпечить студентів засвоєння різноманітних зразків педагогічної діяльності і спілкування.

Метою статті є обґрунтування ефективності діалогу як головної умови організації ефективної взаємодії в системі «педагог - студент».

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженні ми виходимо з наступної гіпотези:

1) становлення майбутнього вчителя в значній мірі детермінується гуманістичною взаємодією студентів з педагогами в процесі професійної підготовки;

2) взаємодія педагогів і студентів, характеризуючи специфічний творчий тип спілкування і спільної діяльності, передбачає взаєморозуміння, взаємоактивність, взаємовідкритість, взаємозацікавленість один в одному особистісно рівноправних співрозмовників;

3) взаємодія відбуватиметься найбільш успішно, а також буде виступати умовою підготовки до майбутньої педагогічної професії, якщо процес взаємодії буде побудований на принципах діалогізму, що дозволить перетворити домінуючу щодо студента функцію педагога на рівнозначну.

Взаємодія є однією з базових філософських, онтологічних категорій і традиційним об'єктом пізнання. Це феномен зв'язку, впливу, переходу, розвитку різних об'єктів під впливом взаємної дії один на одного або на інші об'єкти. Взаємодія – початкова, родова, вихідна категорія. Будь-яке явище, об'єкт, стан може бути пізнане тільки у взаємозв'язку з іншими, тому що все в світі є взаємозалежним і взаємозумовленим. Взаємодія, припускаючи дію один на одного як мінімум двох об'єктів, в той же час означає, що кожен з них також знаходиться у взаємній дії з іншими. З філософської точки зору взаємодія розглядають як «процес безпосереднього та опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, який породжує взаємну обумовленість і взаємозв'язок» [6, 43]. Міжособистісна взаємодія є динамічною процесуальною стороною взаємодії.

Враховуючи специфіку нашого дослідження, ми розглянемо поняття «взаємодія» в педагогічному процесі.

Проблема взаємодії в системі «педагог – студент» займає важливе місце в сучасній психолого-педагогічній науці. Як центральний компонент взаємодія фактично пронизує весь процес навчання. Взаємини викладача і того, хто навчається цікавили багатьох педагогів та

психологів (А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та ін.) Це питання викликало інтерес ще на зорі розвитку педагогіки як науки (Я.А. Коменський, А. Дістервег, Й. Гербарт, В.Л. Лай, Ж. Піаже та ін.) З положення про формуючий вплив педагога на особистість, яка розвивається, про необхідність вчителям активно і свідомо будувати свою поведінку виходить точка відліку теоретичних і прикладних досліджень в галузі педагогіки вищої школи. Рішення проблеми взаємин педагогів і студентів вимагає застосування знань з області філософії, соціології, психології і педагогіки. Все це обумовлює багатоаспектність розгляду даних проблем. Безпосереднім поштовхом до цілеспрямованого наукового вивчення взаємодії стала очевидність факту недосягнення запрограмованих цілей за умови пасивності та відчуженості студента як учасника процесу навчання.

У педагогіці вищої школи проблема взаємодії є психологічним аспектом розгляду питання про взаємини педагогів і студентів. Існування феномена взаємодії "педагог – студент" у процесі навчання теоретично визначається багатьма авторами. Для його визначення використовують різні категорії, такі як «педагогічна взаємодія», «педагогічне спілкування» і т.д. Взаємодія виступає одночасно і як сторона спілкування, і як форма організації діяльності. Аналізуючи різні підходи до визначення поняття «педагогічна взаємодія», ми зіткнулися з великою кількістю близьких понять (педагогічне спілкування, педагогічні взаємини, педагогічний вплив). Їх взаємозалежність у дослідженнях неоднозначна, що відповідно створює труднощі для визначення поняття, яке розглядається.

Не ставлячи перед собою завдання упорядкувати близькі «педагогічній взаємодії» наявні в науковій літературі поняття, розглянемо позиції деяких дослідників з метою більш глибокого вивчення проблеми. Отже, педагогічна взаємодія є різновидом соціальної взаємодії людей і розглядається як:

1. педагогічне спілкування (О.О.Бодальов, В.А.Кан-Калик, О.О.Леонтьєв, І.О.Зимова, С.В.Кондратьєва та ін);
2. спосіб організації навчально-виховного процесу (Ю.К. Бабанський, О.В. Киричук, О.І. Кіліченко та ін.);
3. особливий вид педагогічної діяльності (Р. Бернс, К. Роджерс, Б.Джойс, Л. Тайлер та ін);
4. істотна характеристика навчального процесу (В.О. Сластьонін);
5. сукупність педагогічних ситуацій (І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, В.А. Семиченко та ін.);
6. взаємна активність вихователів і виховуваних (Н.Є. Мойсеюк);
7. процес виховання в сучасному його розумінні (І.Д. Бех, І.П. Підласий);
8. відносини «вчитель - учень» (Л.В. Кондрашева).

З нашої точки зору, педагогічна взаємодія є невід'ємною складовою педагогічного процесу і пронизує всі його основні компоненти. Спираючись на визначення педагогічної взаємодії Ю.К. Бабанського [7, 74-76], розглянемо її як основний спосіб реалізації педагогічного процесу, який передбачає взаємну активність і взаємообумовленість дій педагога і студентів з обов'язковим встановленням зворотного зв'язку та самостійного взаємовпливу суб'єктів, що виражається в самовихованні і самонавчанні.

Мета взаємодії "педагог – студент" – створення оптимальних умов для реалізації професійної самоактуалізації майбутнього фахівця.

Самоактуалізація, прагнення до самовдосконалення і вираз самого себе є однією з центральних ідей гуманістичної психології. Погляд на людину, на його можливості розкриті у визначенні А. Маслоу шляхів самоактуалізації [6, 102-117]. У теорії А. Маслоу, на яку ми спираємося, самореалізація представлена як потреба або прагнення. Це поняття автор теорії визначає формулою: "людина має бути такою, якою вона може бути" [6, 46]. Дослідження показують, що якщо говорити про самоактуалізацію особистості в професійній діяльності, то в основі цього процесу лежить механізм постійного подолання внутрішніх суперечностей між рівнем задоволення потреб, які дозволяють досягти і усвідомити "Я-реальне" з деяким

уявним (змодельованим) його станом – "Я-ідеальним". У такому випадку професіоналізм виступає головною умовою суб'єктної реалізації особистості. Таким чином, самоактуалізація в професійній діяльності – це усвідомлений, цілеспрямований процес реалізації своїх талантів, здібностей, особистісного потенціалу в професійній сфері шляхом підвищення рівня професійної компетентності та розвитку професійно значущих якостей відповідно соціальним вимогам, вимогам, які ставить професія, суб'єкти взаємодії (учні, студенти), умови професійної діяльності та особиста програма розвитку. Виходячи з характеристики особистостей, що самоактуалізуються (А. Маслоу), можна припустити показники, що самоактуалізується у професійній діяльності: наполегливість, і ініціативність у розвитку особистості; усвідомлений і відповідальний вибір майбутньої професії; мотивація в досягненні "Я-ідеального професійного"; чуйність до ситуації подібного досягнення (здатність швидко і адекватно сприймати вимоги, які ставляться професією перед особистістю); впевненість у своїх силах і надія на успіх; творчість, рівень домагань; внутрішній локус контролю; адекватність самооцінки; чесність і відповідальність за свої дії (за свій вибір професії, за свій вибір шляху досягнення "Я-ідеального"); внутрішня здатність і згода жити в процесі зміни своєї особистості відповідно до вимог професії; відкритість особистості вимогам професії.

Традиційно педагогічна взаємодія описували формулою $S \rightarrow O$, де S – це активний суб'єкт, який ініціює взаємодію, передає знання, формує вміння і навички, контролює і оцінює їх. Студент розглядався як об'єкт взаємодії. В останні роки схему педагогічної взаємодії трактують як двосторонню, спираючись на таку її характеристику, як активність всіх її учасників: $S1 \leftrightarrow S2$. де $S1$ – педагог і $S2$ – студент створюють загальний сукупний суб'єкт SZ . А якщо така взаємодія дозволяє і взаємодію студентів між собою, і педагога зі студентами, то схема педагогічної взаємодії має такий вигляд:

$S1$ -викладач $\leftrightarrow S2 + S3 + S4 + S5 + \dots S_n$ -студенти = SZ - єдиний взаємодіючий колектив, сукупний суб'єкт. Ми вважаємо, що ця точка зору вірніше відбиває внутрішню сутність педагогічної взаємодії «педагог - студент».

Реалізація взаємодії в системі «педагог – студент» відбуватиметься більш ефективно, якщо в процесі професійної підготовки буде забезпечена системна реалізація комплексу педагогічних умов. У філософії поняття «умова» розглядається як те, від чого залежить щось інше, істотний компонент комплексу об'єктів (речей, їх станів, взаємодій), від існування якого з необхідністю впливає існування даного явища [4, 1295]. Виходячи із загального визначення «умов», під педагогічними умовами взаємодії «педагог – студент» ми розуміємо сукупність педагогічних явищ (взаємин, засобів тощо), які ймовірно впливають і обумовлюють протікання позитивної педагогічної взаємодії.

Людина за своєю природою істота діалогічна, життя для неї – безперервне різноманітне спілкування. «Діалогічні взаємини - зазначав М.М. Бахтін, - єдина форма ставлення до людини-особистості, яка зберігає його свободу і незалежність» [5, 65]. Так, спільною між взаємодією і спілкуванням або комунікацією є взаємність або взаємна готовність суб'єктів до певного типу взаємин. «У взаємодії людей народжуються і існують взаємини» (В.М. М'ясищев). А взаємини впливають на зміст спілкування і взаємодії, вони виражаються у взаємодії і спілкуванні. Разом з тим взаємини пов'язані зі спільною діяльністю. На думку Л.С. Виготського зустріч з іншою людиною і спілкування з нею є первинними по відношенню до будь-якої діяльності. Отже, взаємини не результат, а джерело діяльності. Сучасна практика оновлення освіти обумовлена потребою нового типу зв'язків, взаємин між студентами та педагогами, які характеризувалися б відкритістю, довірою, співпрацею. У таких взаєминах інша людина є метою, яка стимулює потребу в саморозвитку, розвитку здібностей, у духовному вдосконаленні і свободі. Свобода вибору та самостійність людини, на думку С.Л. Рубінштейна, є джерелами свідомості та самосвідомості – невід'ємними компонентами становлення особистості. Зовнішня взаємодія людини з оточуючими,

відбиваючись в його свідомості, змінює внутрішній стан людини, перебудовує його свідомість, ставлення до себе і до інших, «кожна з зовнішніх подій має свій внутрішній бік». Людина, включаючись у взаємодію з іншими людьми, перетворює зовнішнє у внутрішнє, але при цьому самостійно здійснює вибір зовнішніх умов власного становлення.

Спілкування є основним способом існування людини, основною умовою її розвитку, виховання і засвоєння соціального досвіду. Сфера педагогічної діяльності відноситься до такого виду професійної діяльності, в якому провідну роль має саме процес спілкування. Адже педагогічне спілкування забезпечує реалізацію всіх функцій професійної діяльності педагога. Найбільшим значення педагогічного спілкування є для підвищення рівня професіоналізму педагога, удосконалення організації педагогічної діяльності та навчально-виховного процесу як в школі, так і у вищих навчальних закладах, обумовлює актуальність дослідження феномену «спілкування» в системі «педагог - виховувані». Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури дає підставу стверджувати, що актуалізація комунікативних знань і вмінь педагога, тобто підготовка його до педагогічного спілкування, є важливою умовою встановлення успішних взаємин педагога з вихованцем, сприяє виникненню умов для повноцінного розвитку учасників спілкування.

Методичної та теоретичною основою дослідження виступили: загальні положення теорії педагогічного спілкування як основи професійної діяльності педагога (Г.О. Балл, М.Й. Боришевський, В.А. Кан-Калик, О.В. Киричук, В.А. Семиченко); дослідження найважливіших умов ефективності педагогічного спілкування (Г.О. Балл, І.Д. Бех, В.А. Кан-Калик, Т.С. Яценко та ін);

Філософський аналіз людської діяльності призводить до розуміння спілкування як міжсуб'єктної взаємодії, в основі якого, на відміну від комунікації і простої передачі інформації, лежать суб'єкт-суб'єктні відносини, тобто учасники взаємодії ставляться один до одного як до суб'єктів. У психолого-педагогічному контексті спілкування визначається як: «Взаємодія між людьми, в процесі якої між ними виникають суб'єктивні міжособистісні взаємини». У психологічному плані, виходячи з такого розуміння спілкування, можна виділити такі параметри суб'єктності як основної риси спілкування: активність, наявність цілей, свідомість, сприйняття унікальності партнера, усвідомлення його цінності, надання йому свободи. Якщо ці параметри відсутні, то спілкування перетворюється в комунікацію або якийсь інший вид людської взаємодії. Дослідники феномену «спілкування» єдині в думці про універсальне значення спілкування для розвитку особистості, її виховання (І.Д. Бех). Тобто спілкування детермінує розвиток особистості, від того, як організовано спілкування залежить результат виховної роботи. Важливим для нашого дослідження є фундаментальне положення сучасної психолого-педагогічної науки про те, що виховання – це спеціально організована міжособистісна взаємодія педагогів та вихованців. Така взаємодія отримала статус самостійного наукового поняття «педагогічне спілкування». І.Д. Бех вважає, що саме особистісне спілкування має найбільший виховний потенціал, так як це така суб'єкт-суб'єктна взаємодія, де на основі обміну особистісними позиціями суб'єктів можливий їхній морально-духовний розвиток. Існують дві форми особистісного спілкування – монологічна і діалогічна. Вважається, що особистісне спілкування в системі «педагог – вихованець» стає ефективним лише в умовах діалогічного особистісного спілкування. Учасники справжнього спілкування стають партнерами, співробітниками, між ними відбувається діалог. Основою вивчення діалогу є соціокультурна концепція спілкування і творчості як діалогу М.М. Бахтіна і роботи сучасного філософа М. Бубера, який наполягає на діалогічності не лише спілкування, а й людського буття взагалі. Саме діалог передбачає унікальність кожного партнера, принципову рівність партнерів, рівності їхніх позицій, активність, тому він може бути формою зв'язку тільки суб'єктів, а такий тип зв'язку – ознака справжнього спілкування. Прихильниками соціокультурної концепції спілкування і творчості як діалогу є також В.С. Біблер, Г.Я. Буш, Л.С. Виготський. Діалог розглядається М.М. Бахтіним не як засіб

формування особистості, а як саме буття її. «Лише в спілкуванні, у взаємодії людини з людиною розкривається «людина в людині» як для інших, так і для себе самої». [5, 68]. Для того, щоб побачити співрозмовника таким, яким він є, потрібно звільнитися від егоцентричної домінанти і виховувати в собі домінанту на співрозмовника. «Діалогічні відносини - це майже універсальне явище, яке пронизує всі відносини і прояви людського життя ... Чужі свідомості не можна спостерігати, аналізувати, визначати ..., – з ними можна тільки діалогічно спілкуватися.» [5, 132]. Ідеї М. Бахтіна отримали широку розробку в роботах Мартіна Бубера, слідом за М. Бахтіним він звертається до проблем буття, іншої людини як іншого буття, тлумачення справжнього – діалогічного спілкування як спів-буття людей. М. Бубер, на відміну від М. Бахтіна, вважає, що людські відносини найчастіше не діалогічні і що тільки небагатьом вдається досягти істинного діалогу. Але і для М. Бахтіна, і для М. Бубера істинно людське полягає саме в діалозі між Я і Ти. Таким чином, концепції цих двох вчених спираються на те, що людський світ діалогічний у всіх своїх ключових моментах, тобто діалог є не тільки якістю, яка притаманна людській взаємодії, але й якістю, яка властива світу.

Критерієм цього діалогу є суб'єкт-суб'єктні відносини і інтерсуб'єктивність (взаємне визнання учасників комунікації як вільних рівноправних суб'єктів). Для цілей виховання і навчання принципово важливими є два положення концепції М.М. Бахтіна: 1) діалог може бути реалізований тільки за наявності діалогічних відносин; 2) діалогічна позиція - це не тільки предметна думка, але й оцінка її.

У роботах Г.О. Балла, І.Д. Беха, М.Й. Боришевського, В.А. Кан-Калика, В.А. Семиченко, Т.С. Яценко та інших вчених обґрунтовується розуміння педагогічного спілкування як сутнісної, глибинної характеристики педагогічного процесу, різновида професійного спілкування, за допомогою якого відбувається соціально-психологічна взаємодія педагога з вихованцем. Змістом такої взаємодії виступає обмін інформацією, пізнання особистостей учнів, вчинення виховних впливів, створення оптимальних умов для створення мотивації навчання і забезпечення творчого характеру навчальної діяльності учнів і т.п. Педагогічне спілкування – професійна категорія, адже воно є інструментом впливу в процесі педагогічної діяльності (В.А. Кан-Калик, В.А. Семиченко). Педагогічне спілкування забезпечується особистістю вчителя, отже особистість учителя стає педагогічним чинником. Всі дослідники умов ефективності педагогічного спілкування єдині в тому, що найбільш ефективним є діалогічний стиль спілкування педагога і вихованця (Г.О. Балл, І.Д. Бех, В.А. Кан-Калик, О.В. Киричук та ін). Діалогічна стратегія педагогічної діяльності виходить з визнання повноцінності та принципової рівності партнерів. Така стратегія дозволяє суб'єкту спілкування реалізувати свою індивідуальну, особистісну позицію. Концепція діалогу отримала втілення в особистісно орієнтованому вихованні. Гуманізація навчально-виховного процесу в цілому передбачає гуманізацію педагогічної взаємодії. «Провідна ідея гуманізації освіти полягає в орієнтації її цілей, змісту, форм і методів на становлення особистості, її розвиток.» (Г.О. Балл). Аналізуючи психологічні основи становлення гуманістично орієнтованої освіти, Г.О. Балл виділяє монологічну (авторитарна, маніпулятивна) і діалогічну стратегії психологічних впливів. За монологічної стратегії педагог виступає "транслятором", тоді як діалогічна визнає право учня на власну позицію і погляди, які він сам повинен обґрунтувати, а педагог - звернути увагу на їхні слабкі місця. [1, 33]. Основні ознаки монологічного та діалогічного стратегій можна представити таким чином:

МОНОЛОГ: статусне домінування, суб'єкт-об'єктні відносини, егоцентризм, маніпулювання, агресія.

ДІАЛОГ: особистісна рівність, суб'єкт-суб'єктні відносини, центрація не тільки на своїх потребах, але і на потребах вихованців.

Отже розглядаючи типи педагогічних стратегій, Г.О. Балл використовує терміни «монолог» і «діалог» для позначення не так форми спілкування, як принципа його побудови,

типи взаємин його учасників, він зазначає: «Монологічний і діалогічний підходи можна тлумачити як певні граничні абстракції, між якими розгортається реальний педагогічний процес. Як правило, він значно ближче до монологічного полюсу; в той же час гуманістично орієнтовані педагоги намагаються рухатися у бік діалогічного полюса» [2, 14].

І.Д. Бех називає діалогічний тип спілкування «вищим рівнем, який оптимальний з точки зору організації і має максимальний виховний, розвивальний, творчий потенціал.» [3, 11]. Тобто саме на основі такого спілкування і повинен базуватися особистісно орієнтований педагогічний процес. На думку вченого процес навчання вимагає від педагога оволодіння технологією діалогічності, він повинен навчитися створювати демократичну, гуманістичну атмосферу педагогічної взаємодії. Необхідною умовою навчально-виховного процесу є діалог як бачення кожним з партнерів себе з боку, що дає можливість краще усвідомити як свої індивідуальні, так і основні риси особистості партнерів по взаємодії. Таким чином діяльність учасників педагогічної взаємодії можна представити у вигляді таблиці (дивись таблицю 1.).

Таблиця 1.

ПЕДАГОГ	СТУДЕНТ
Ставить студента в позицію активного суб'єкту навчання, яке здійснюється в процесі колективної роботи групи.	Відчуває себе активним суб'єктом навчання, рівноправним партнером.
Керує власною діяльністю і розвиває здатність студента до керівництва власною діяльністю (саморегуляція, самоорганізація, самоконтроль).	Самостійно обирає мету самовдосконалення, аналізує досягнення професійного росту, розвиває здатність володіти собою.
Створює в аудиторії атмосферу довіри, відкритості, емпатії.	Встановлює з оточуючими доброзичливі взаємини.
Організовує процес навчання як вирішення навчально-пізнавальних проблем на базі творчої взаємодії зі студентами.	Активно бере участь в процесі оволодіння знаннями, вміннями, навичками і в той самий час сам є джерелом знань.
Використовує для організації взаємодії адекватні технології.	Сприяє педагогу у виборі доцільних технологій навчання.
Самовдосконалюється і залучає студентів до самовдосконалення.	Прагне до самоактуалізації, розвиваючи свій потенціал.

Висновки. Отже, проаналізувавши найбільш значущі дослідження, присвячені проблемі, можна зробити висновок про те, що діалог є однією з педагогічних умов організації ефективної педагогічної взаємодії в системі «педагог – студент»; основними принципами побудови діалогу є взаємодовіра, взаємозначимість, взаємодопомога, взаємоактивність, взаємозацікавленість особистісно рівноправних партнерів. Перспективу подальшого наукового дослідження ми вбачаємо в розробці комплексу педагогічних умов, які сприяють розвитку гуманістичної взаємодії в системі «педагог – студент».

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г.О. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти / Г.О. Балл // Освіта і управління. – 1997. – Ч.1. – №1. – С.21-35.
2. Бех І.Д. Спілкування як загальна психологічна основа виховання особистості / І.Д. Бех // Інститут проблем виховання АПН України. Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: зб. наук. праць / редкол.: О.В. Сухомлинська, І.Д. Бех, В.М. Оржеховська. – К.: Пед. думка, 2000. – Кн.1. – С.10-17.

3. Бех І.Д. Дві експериментально-виховні стратегії – два етапи розвитку педагогічної науки / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2000. – №3. – С.5-15.
4. Великий тлумачний словник української мови / укладач і гол. ред. В.Т. Бусел. – К., 2002. – 1440 с.
5. Бахтин М.М. Человек в мире слова / М.М. Бахтин. – М., 1986. – 140с.
6. Маслоу А. Самоактуализация / А. Маслоу // Психология личности. Тексты; под ред. Ю.Б.Гиппернрейтер, П.А.Пузыря. – М.: Из-тво Моск. ун-та, 1982. – 368 с.
7. Педагогика / под ред. Ю.К.Бабанского. – М.: Просвещение, 1983. – 608 с.

Н.В. ФЕДОРОВА. ДИАЛОГИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО КАК ОСНОВА ОРГАНИЗАЦИИ ЭФФЕКТИВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В СИСТЕМЕ «ПЕДАГОГ-СТУДЕНТ»

Резюме. В данной статье анализируется специфика развития гуманистически ориентированного педагогического взаимодействия, обосновывается эффективность диалога как базового условия организации позитивного взаимодействия «педагог – студент», которое обеспечивает профессиональное становление будущего учителя.

Ключевые слова: гуманистически ориентированное педагогическое взаимодействие, педагогические условия, диалог.

N.V. FEDOROVA. DIALOGIC COOPERATION AS THE BASIS OF EFFECTIVE PEDAGOGICAL INTERACTION IN THE "PEDAGOGUE - STUDENT" SYSTEM

The summary. The article is devoted to the analysis of interconnection between human education and dialogism.

Key words: interaction, pedagogic conditions, dialogism.

Одержано редакцією 08.11.2012 р.